

Handlingsplan 2019–2021

Regional livsmedelsstrategi
för Södermanland 2019–2021

Tillsammans för en ökad
livsmedelsproduktion!

Titel: Handlingsplan 2019–2021

Utgiven av: Länsstyrelsen i Södermanlands län

Utgivningsår: 2019

Handläggare: Karin Larsson

Diariernr: 6741-2018

Rapportnr: 2019:17

ISSN-nr: 1400-0792

Reviderad version 1:1

Rapporten kan beställas hos:

Länsstyrelsen i Södermanlands län

611 86 Nyköping

Tel: 010-223 40 00

Innehåll

Handlingsplan 2019–2021	4
Kunskap och teknik för ökad konkurrenskraft	6
Regler och villkor	8
Förutsättningar för företagande	9
Sörmländsk matidentitet	10
Ökad hållbar produktion	12

Handlingsplan 2019 – 2021

TILL ÅR 2030 ska livsmedelsproduktionen i Södermanlands län ha ökat betydligt i volym. Den ska också vara hållbar och ge möjlighet till tillväxt och ökad lönsamhet. Det är det övergripande syftet med den regionala livsmedelsstrategin. Strategin riktar sig till länets aktörer i livsmedelskedjan och uppmuntrar alla till att arbeta brett i både privat, offentlig och ideell sektor. Den regionala livsmedelsstrategin ska inkludera matens färd från jord till bord och tillbaka igen. Det innebär att vi ska ta hänsyn till olika aspekter längs hela livsmedelskedjan, som näringskretslopp, miljöpåverkan, lönsamhet för företag, kompetensförsörjning i sektorn och måltidsupplevelsen. I strategin läggs större tyngdpunkt på de första leden i livsmedelskedjan för att vi ska kunna producera mer i länet. Detta är ett medvetet val, eftersom det gör det möjligt för flera aktörer, som kommer i den senare delen av kedjan, att ta del av sörmländskt producerad mat. Strategin ska också leda till att utvecklingen stärks för alla företag och organisationer som är aktiva inom livsmedelssektorn i Södermanland. Det här dokumentet ska kunna användas som vägledning vid politiska beslut och för att hjälpa företagare så att deras verksamheter kan utvecklas och växa. I den regionala livsmedelsstrategin används begreppen regional, lokal och närproducerad mat. Begreppen regional och lokal mat beskriver mat som är producerad inom länet, medan begreppet närproducerad mat innebär att varan är odlad eller producerad nära där vi handlar.

Denna handlingsplan gäller från 2019 till 2021. Med hjälp av den kan vi med jämna intervaller prioritera och konkretisera de insatser som behövs för att uppnå strategins mål. Handlingsplanen är detaljerad och beskriver ingående de aktiviteter och insatser som behövs. Denna första handlingsplan är framtagen parallellt med livsmedels-

strategin. I handlingsplanen presenteras de prioriterade områdena var och ett för sig. Till varje område finns övergripande mål som sträcker sig till år 2030. Baserat på de övergripande målen finns sedan mål satta för perioden 2019–2021. Dessa mål är konkreta och visar vad som faktiskt ska uppnås under perioden.

Till de kortare målen finns aktiviteter kopplade. Aktiviteterna är insatser som ska genomföras för att bidra till att målen uppfylls. En styrgrupp för livsmedelsstrategin har i se till att aktiviteterna utförs. Till sin hjälp har styrgruppen en referensgrupp som består av representanter från hela livsmedelskedjan. Det är viktigt att styrgruppen uppmuntrar aktörerna i livsmedelskedjan att delta i arbetet med att utföra aktiviteterna och uppnå handlingsplanens och strategins mål. Det är också viktigt att de aktörer som genomför de olika aktiviteterna och insatserna tar hänsyn till de tre centrala värderingarna i strategin: *hållbarhet, hälsa och samverkan*.

På lång sikt ska vi hantera en stor mängd frågor, som personalpooler inom de gröna näringarna eller hur företag inom olika sektorer gemensamt kan använda olika resurser, som exempelvis maskiner. Längre fram kan frågorna handla om att införa alternativa metoder för ägarbyten av företag inom livsmedelsbranschen eller att starta nya centrum för livsmedelsförädling. Men under de närmaste åren kommer insatserna och aktiviteterna i handlingsplanen att prioriteras.

När du läser handlingsplanen är det viktigt att komma ihåg att det redan pågår flera projekt och initiativ som bidrar till livsmedelsstrategins mål och vision i länet. Tanken med både livsmedelsstrategin och handlingsplanen är att samla centrala frågor

för att vi ska kunna få en överblick över allt det fantastiska arbete som pågår i länet, men också att se över vilka aktiviteter och projekt som behöver komma igång.

För att kunna genomföra handlingsplanens aktiviteter krävs det att många olika aktörer engagerar sig på olika nivåer. Figuren bredvid visar olika aktörers roller i arbetet med att genomföra strategin. För att arbeta med aktiviteterna och insatserna krävs resurser, som exempelvis tid, kunskap och självklart ekonomi. Det krävs också gemensamma insatser för att hitta rätt resurser till arbetet. Det nya landsbygdsprogrammet som kommer 2020 kan vara en källa till att finansiera arbetet ekonomiskt. Men det är ännu inte känt vilka resurser som kommer att finnas där. Jordbruksverket kan också utlysa ekonomiskt stöd kopplat till livsmedelsstrategin. I många av de aktiviteter som presenteras i handlingsplanen kan man lägga in flera perspektiv än bara livsmedelsproduktion. Miljöfrågorna är ett givet ämne, men även den sociala hållbarheten i form av hälsa eller integration kan ingå i insatserna. ●

OFFENTLIG SEKTOR KOMMUNER, LÄNSSTYRELSE OCH REGION

- Skapar mötesplatser och främjar tvärsektoriella insatser
- Utvärderar och följer upp arbetet
- Stöttar näringslivet
- Hjälper andra aktörer att engagera sig i frågorna
- Arbetar med frågorna både internt och externt
- Verkar för ökad samverkan kring regler och villkor
- Främjar samverkan och dialog

NÄRINGSLIVET

- Bidrar med kunskap
- Lyfter behov, möjligheter och utmaningar
- Är med och startar, genomför och finansierar projekt
- Främjar samverkan och dialog

CIVILSAMHÄLLET OCH FÖRENINGAR

- Bidrar med kunskap
- Hjälper till att identifiera behov inom näringslivet
- Är med och startar, genomför och finansierar projekt
- Främjar samverkan och dialog

Kunskap och teknik för ökad konkurrenskraft

SAMHÄLLET UTVECKLAS STÄNDIGT. Livsmedelssektorn och lantbruket är inga undantag. Nya behov av digitalisering och innovativa tekniklösningar uppstår hela tiden¹. Det finns ett behov av kompetent arbetskraft genom hela livsmedelskedjan. För att utveckla och öka Södermanlands livsmedelsproduktion behöver vi satsa på att höja kompetensen i både liten och stor skala i form av utbildningar, kurser och rådgivning. Det är viktigt att de rådgivare som arbetar inom livsmedelsbranschen har rätt och uppdaterad kunskap, men de måste också kunna förmedla detta på ett lättillgängligt sätt. Redan i grundskolan behöver eleverna få kunskap om livsmedelsproduktion och hållbarhet. Det kan skapa intresse för att vilja arbeta med dessa frågor i framtiden.

Genom att satsa på kunskaps- och teknikutveckling kan vi tillsammans öka livsmedelsproduktionens konkurrenskraft, så att våra producenter kan stå starka på den globala marknaden. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLEN ÄR ATT

- öka kompetensförsörjningen och främja kunskapsutvecklingen genom att stärka branschens attraktionskraft
- öka användningen av innovationer, ny teknik och nya metoder.

Mål till 2021

MÅLEN TILL ÅR 2021 ÄR ATT

- öka antalet sökande till länets gymnasie- och vuxenutbildningar inom lantbruk, mat och servering med tio procent
- utveckla befintliga plattformar där vi kan testa och sprida nya idéer och tekniker
- öka den tillgängliga rådgivningen och antalet anpassade fortbildningar för primär- och sekundärproduktionen.

Aktiviteter fram till 2021

AKTIVITETERNA SOM SKA HÅLLAS FRAM TILL ÅR 2021 HANDLAR OM ATT

- utbilda barn och unga i skolan och förskolan om livsmedelsproduktion
- vidareutveckla de lärlingsprogram för jordbruks- och trädgårdssektorn som finns för att öka antalet sökande
- utveckla de befintliga plattformar som finns i Södermanlands län som långsiktigt kan arbeta med innovationer, nya metoder och tekniker inom livsmedelssektorn
- främja utbytet med andra branscher för att uppmuntra nya lösningar
- utveckla anpassad rådgivning för primärproduktionen när det gäller hållbarhet
- kartlägga vilka fortbildningar som efterfrågas inom primär- och sekundärproduktionen.

¹ I livsmedelsstrategin definieras innovation som en lösning som har en tydlig originalitet och får ett påtagligt genomslag genom värdeskapande för konsumenterna (Macklean, 2018).

Regler och villkor

REGLER OCH VILLKOR är ett särskilt utpekad område både i den nationella och regionala livsmedelsstrategin. Regler ska fungera praktiskt och garantera trygghet för både producenter och konsumenter men även för miljön. Vissa delar är svåra att påverka på länsnivå, men i de fallen kan regionala myndigheter kartlägga behov och utmaningar och lyfta dem nationellt. En viktig del inom området är förmågan att kommunicera och utbyta information med varandra. Det är något som vi aktivt kan arbeta med på lokal och regional nivå. Om vi kan förstå varandra och utbyta erfarenheter är det enklare att jobba i samma riktning. ●

Övergripande mål

DET ÖVERGRIPANDE MÅLET ÄR ATT

- öka samverkan och förståelsen mellan offentliga, privata och ideella aktörer som arbetar med livsmedelskedjans alla delar.

Mål fram till 2021

MÅLET FRAM TILL ÅR 2021 ÄR

- bättre kommunikation och utbyte mellan offentlig, ideell och privat sektor.

Aktiviteter fram till 2021

AKTIVITETERNA SOM SKA HÄLLAS FRAM TILL ÅR 2021 HANDLAR OM ATT

- vidareutveckla det arbete som finns för att vi ska få en bättre kommunikation vid kontroll och handläggning
- förbättra myndigheters information om vilka stöd och bidrag som finns och hur de söks
- ta fram nya dialogmöten och vidareutveckla de som finns inför upphandling av livsmedel
- göra en nulägesanalys av regler, villkor och tillämpning för att synliggöra vad brukare och offentliga aktörer är nöjda med och vilka förbättringsområden som finns.

Förutsättningar för företagande

DET FINNS MÅNGA förutsättningar för bra och effektivt företagande. Lönsamhet, möjligheten till utveckling och att kunna sälja sina produkter och tjänster är bara några.

Många av länets livsmedelsföretag är små med en eller ett fåtal anställda. Det gör att det kan vara svårt att arbeta med stora frågor utanför företaget. För dessa företag är det extra viktigt att vi har gemensamma insatser för att förbättra förutsättningarna. ●

Övergripande mål

DET ÖVERGRIPANDE MÅLET ÄR ATT

- förbättra möjligheterna för företagare att utveckla sina verksamheter genom förbättrad lönsamhet.

Mål fram till 2021

MÅLET FRAM TILL ÅR 2021 ÄR ATT

- öka omsättningen i länet för jordbruks- och förädlingsföretag
- underlätta för nya kontakter så att små livsmedelsföretagare kan utbyta erfarenheter.

Aktiviteter fram till 2021

AKTIVITETER SOM KOMMER ATT HÅLLAS FRAM TILL ÅR 2021 HANDLAR OM ATT

- öka försäljningen av sömländska produkter utanför länet
- starta nätverk för aktörer med trädgårdsodling och fiskodling för erfarenhetsutbyten och samverkan
- vårda befintliga nätverk inom livsmedelssektorn för erfarenhetsutbyten och samverkan
- utveckla digitala plattformar för försäljning
- främja utvecklingen av nya affärsmodeller inom livsmedelssektorn.

Sörmländsk matidentitet

SÖDERMANLAND ÄR KÄNT för sina fina råvaror. Länet har flera duktiga förädlingsföretag som tillverkar produkter i världsklass. Upplevelsen av maten är också viktig för vår matidentitet. Södermanland har i dag många duktiga kockar och matkreatörer som kan vidareutveckla vårt matarv. Typiska sörmländska smaker som ofta nämns är äpplen, rabarber, vilt och gös. Det finns även goda möjligheter att lyfta in andra smaker i den sörmländska paletten: de nya maträtter som utrikesfödda och nysvenskar tar med sig in i länet från olika delar av världen innebär fantastiska möjligheter att utveckla den traditionella maten i nya riktningar. ●

Övergripande mål

DE ÖVERGRIPANDE MÅLET ÄR ATT

- öka matturismen
- öka varumärkesbyggnaden av sörmländsk mat.

Mål fram till 2021

MÅLET FRAM TILL ÅR 2021 ÄR ATT

- öka kännedomen om sörmländsk mat
- öka de offentliga verksamheternas andel av svenskt och regionalt producerad mat för att stimulera ökad produktion
- flera sörmländska produkter ska bli tillgängliga för konsumenterna.

Aktiviteter fram till 2021

AKTIVITETERNA SOM SKA HÅLLAS FRAM TILL 2021 HANDLAR OM ATT

- arbeta med att bygga upp sörmländsk mat som ett varumärke
- stimulera marknadsaktörer inom köttindustrin till att vidareutveckla sin kompetens
- utbilda aktörer längs hela livsmedelskedjan i storytelling för att de ska få ytterligare mervärden på sina produkter och tjänster
- genomföra satsningar som ska locka fler internationella turister
- införa en Sörmlandsmatens dag för att sörmländska råvaror och produkter ska användas mer i de offentliga köken
- öka antalet lokala produkter på menyerna i café- och restaurangverksamheter
- utbilda skolelever om sörmländsk matidentitet och hälsosamma kostvanor.

Ökad hållbar produktion

SÖDERMANLANDS OCH VÄRLDENS befolkning växer. För att kunna mätta en växande befolkning behöver vi producera mer mat. Samtidigt behöver vi arbeta med det stora svinn som finns längs hela livsmedelskedjan. Södermanlands vision är att vi år 2045 inte ska bidra med några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären². Dessförinnan ska vi, enligt Agenda 2030, bidra till att minska svälten i världen. Det innebär att vi, förutom att öka produktionen av livsmedel, också behöver hitta smarta och hållbara produktionsmetoder.

I Södermanland finns möjligheter att öka både den småskaliga och hanterverksmässiga livsmedelsproduktionen liksom den stora volymproduktionen. Olika produktionstyper ska inte ställas mot varandra utan ses som komplement som gör en mångfald av företagande möjlig. I länet vill vi se en ökning av både den konventionella och den ekologiska produktionen och, precis som i den nationella livsmedelsstrategin, vill vi att den ökningen ska motsvara konsumenternas efterfrågan. ●

Övergripande mål

DET ÖVERGRIPANDE MÅLET ÄR ATT

- ökad produktionsvolym av livsmedel i länet
- öka resiliensen och beredskapen i jordbruket.

Mål fram till 2021

MÅLEN FRAM TILL ÅR 2021 ÄR ATT

- öka användningen av arealer
- öka kretsloppet av näringsämnen inom livsmedelsproduktionen
- få fram tydligare underlag för alternativa produktionsgrenars möjligheter att etableras i länet.

Aktiviteter fram till 2021

AKTIVITETERNA FRAM TILL 2021 HANDLAR OM ATT

- undersöka vilka lokala livsmedel som produceras och vilka som är möjliga att producera
- ta fram en förstudie som visar hur vi kan få mer arealer i bruk
- uppmontra projekt för att förbättra dräneringen av den sörmländska åkermarken
- starta en betes- och markförmedling där icke-brukade arealer kan förmedlas till producenter som behöver mer mark
- kartlägga vilka behov som finns, och genomföra åtgärder för att öka resiliensen och beredskapen i jordbruket med särskilt fokus på klimatförändringar
- utveckla länets frukt- och grönsaksodlingar och uppmontra producenterna att odla alternativa växter och grödor och hitta nya produktionsinriktningar
- kartlägga hur avfall från livsmedelskedjan kan användas till både livsmedelsproduktion och näringstillförsel i produktionen.

² Länsstyrelsen i Södermanlands län (2016)

Källor

REFERENSER

- 1 Macklean (2018) *Insikter #10, Innovation*
- 2 Länsstyrelsen i Södermanlands län (2016) *Klimat och energistrategi för Södermanland*

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

www.lansstyrelsen.se/sodermanland